

Trao đổi KHKT - Hoạt động ngành

CHỦ ĐỘNG ỨNG PHÓ BỆNH MỚI, CHỨNG MỚI XUẤT HIỆN, XÂM NHẬP TRÊN ĐÀN GIA SÚC, GIA CẦM

Nguyễn Ngọc Sơn

Chi cục Chăn nuôi và Thú y Hà Nội

Email: ngocsoncctyhn@gmail.com

Những năm gần đây do biến đổi khí hậu, diễn biến thời tiết phức tạp, mưa, gió, rét, rét đậm rét hại thất thường không theo quy luật như trước kia cùng với môi trường ô nhiễm nặng do chất thải (rắn, lỏng, khí ...) từ các khu công nghiệp, khu chăn nuôi tập trung, bãi rác nơi công cộng. Bên cạnh đó ở nhiều nơi tốc độ đô thị hóa, môi trường sống, mật độ dân cư, mật độ chăn nuôi, việc lưu thông vận chuyển con người, hàng hóa, động vật, sản xuất động vật, tất cả điều kiện trên đều có hệ lụy làm môi trường ô nhiễm trực tiếp tạo điều kiện để mầm bệnh (nấm, virus, vi khuẩn ...) phát sinh, phát triển. Trên toàn cầu, nhiều dịch bệnh đã xảy ra đối với con người như đại dịch Covid-19 năm 2019 là một điển hình làm ảnh hưởng lớn đến toàn thế giới trên mọi phương diện của đời sống xã hội. Ngành chăn nuôi cũng không ngoại lệ, những năm gần đây nhiều bệnh mới đã xuất hiện hoặc xâm nhập vào Việt Nam làm ảnh hưởng không nhỏ đến kinh tế, xã hội mà trực tiếp là đối với ngành chăn nuôi. Minh chứng như năm 2019, đại dịch dịch tả lợn châu Phi lần đầu tiên xâm nhập vào Việt Nam, năm 2020 xuất hiện bệnh viêm da nổi cục trên trâu, bò. Đối với bệnh cúm gia cầm, việc biến chủng từ dạng này sang dạng khác thời gian qua diễn ra khá phổ biến, nếu như trước đây (thời điểm cuối năm 2003) bệnh cúm gia cầm xuất hiện chủ yếu với chủng cúm A/H5N1 thì giờ đây xuất hiện nhiều chủng khác nhau (cúm A/H5N6, A/H5N7, A/

H5N8, A/H5N9,...); gần đây trên các thông tin đại chúng đã đề cập đến một số bệnh như bệnh bò điên trên trâu bò, bệnh liên cầu khuẩn lợn, cúm lợn đều là những bệnh có tốc độ lây lan nhanh, trực tiếp làm ảnh hưởng đến động vật và sản phẩm động vật; nguy hiểm hơn đây là những bệnh truyền lây giữa người và động vật.

Đặc điểm dịch tễ đối với các bệnh mới xuất hiện, bệnh do biến chủng thường có tốc độ lây lan nhanh, nhiều động vật mắc cảm, chưa thích ứng với các loại vaccin, hoặc chưa sản xuất được vaccin phòng bệnh, chưa có thuốc điều trị đặc hiệu nên thiệt hại kinh tế trong chăn nuôi là rất lớn. Triệu chứng lâm sàng có thể có những biểu hiện khác thường, điển hình, biểu hiện rõ nhưng cũng có thể có những bệnh không thể hiện triệu chứng lâm sàng điển hình nên rất khó chẩn đoán phát hiện. Đặc biệt khi bệnh mới, chủng mới xảy ra ở các cơ sở, các trang trại xa trung tâm gặp nhiều khó khăn trong việc lấy mẫu xét nghiệm. Việc kiểm tra mẫu tại các cơ sở xét nghiệm cũng gặp không ít khó khăn để xác định chính xác, thậm chí phải làm đi làm lại nhiều lần để có kết quả chính xác. Một thực tế tại các cơ sở, khi phương thức chăn nuôi còn nhỏ lẻ, việc chẩn đoán qua lâm sàng đối với các bệnh mới, chủng mới xuất hiện cũng gặp không ít khó khăn khi chưa kịp lấy mẫu chuyên phòng xét nghiệm để tìm nguyên nhân thì số gia súc gia cầm đó đã chết hàng loạt, không đủ cơ sở để kết luận bệnh.

Những năm qua với sự vào cuộc của các cấp các ngành, đặc biệt ngành Thú y đã được quan tâm nâng cao trình độ chuyên môn, trang thiết bị chuyên ngành (đặc biệt các phòng thí nghiệm) nên đã kịp thời phát hiện sớm các bệnh mới để có giải pháp khống chế, ngăn chặn kịp thời. Bệnh dịch tả lợn châu Phi chưa có vaccin đã khuyến cáo người chăn nuôi thực hiện giải pháp chăn nuôi an toàn sinh học, thực hiện tốt việc giám sát, quản lý chăn nuôi. Bệnh viêm da nổi cục trên trâu bò đến nay đã có vaccin phòng bệnh. Bệnh cúm gia cầm tiếp tục nâng cao việc quản lý chăn nuôi giám sát chặt chẽ để khống chế ngăn chặn ngay từ các ổ dịch nhỏ lẻ, sử dụng vaccin (chủ yếu chủng H5N1) để tiêm phòng bao vây hạn chế lây nhiễm.

Dự báo thời gian tới nguy cơ bệnh mới, chủng mới xuất hiện vẫn là rất cao, hơn nữa một số bệnh những năm qua đã khống chế tốt (như nhiệt thán trâu bò, đóng dấu lợn, tai xanh, cúm lợn,...) vẫn có thể bùng phát trở lại do tổng đàn gia súc gia cầm lớn, chăn nuôi nhỏ lẻ, chưa đảm bảo yêu cầu vệ sinh thú y, an toàn dịch bệnh; nhiều đàn gia súc, gia cầm chưa được tiêm phòng vaccin; giao thương buôn bán, vận chuyển gia cầm, sản phẩm gia cầm trong nước tăng mạnh, tình trạng nhập lậu động vật và sản phẩm động vật vẫn còn xảy ra tại các tỉnh, thành phố.

Để chủ động ứng phó, những giải pháp cần thực hiện là:

Về chỉ đạo các địa phương: cần phải thực hiện tốt các biện pháp phòng, chống bệnh động vật theo các văn bản chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ. Đặc biệt quan tâm nâng cao năng lực trình độ chuyên môn cho hệ thống cán bộ chuyên môn, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ nhất là năng lực về chẩn đoán xét nghiệm, kỹ năng phát hiện bệnh. Đầu tư trang thiết bị chuyên ngành đáp ứng việc lấy mẫu xét nghiệm ngay từ cơ sở, trang thiết bị phòng thí nghiệm tiên tiến hiện đại phù hợp với tình hình mới. Đẩy mạnh hợp tác quốc tế để cập nhật thông tin kịp thời, nhất là các yếu tố về dịch tễ đối với các bệnh truyền lây

giữa người và động vật. Thực hiện tốt công tác quy hoạch chăn nuôi, chăn nuôi trang trại, chăn nuôi quy mô lớn, giảm chăn nuôi nhỏ lẻ. Đây là giải pháp tổng thể trên địa bàn cả nước tạo sự thích ứng đồng bộ giữa các tỉnh/thành.

Về chuyên môn, cần thực hiện tốt hơn Chương trình giám sát chủ động đối với các bệnh trên đàn gia súc, gia cầm để sớm phát hiện bệnh mới, chủng mới; từ đó có kế hoạch và giải pháp ứng phó kịp thời. Địa bàn tập trung thực hiện giám sát là các chợ đầu mối, các điểm kinh doanh buôn bán, tiêu hủy gia súc, gia cầm, nơi có ổ dịch cũ. Riêng với bệnh cúm gia cầm, những năm qua diễn biến phức tạp, biến chủng độc lực cao xuất hiện liên tiếp nên cần thực hiện tốt việc xét nghiệm chủ động nhiều hơn nữa tại các cơ sở, nhất là ở các khu vực chăn nuôi tập trung để kịp thời dự báo, có kế hoạch giám sát và ứng phó cụ thể, chi tiết hiệu quả hơn.

Làm tốt hơn công tác truyền thông để người dân, nhất là đối với người chăn nuôi hiểu rõ về những biến đổi (mang tính quy luật) đối với dịch bệnh gia súc, gia cầm để vừa thích nghi với ngành nghề chăn nuôi vừa chủ động ứng phó khi phải đối mặt với những bệnh mới, chủng mới xuất hiện kể cả phải chấp nhận những rủi ro, thiệt hại khi buộc phải tiêu hủy gia súc gia cầm nhiễm bệnh. Giải pháp quan trọng đối với người chăn nuôi, nhất là các cơ sở chăn nuôi quy mô lớn là chủ động thực hiện các giải pháp về giám sát, tiêm phòng, tổng tẩy uế môi trường, chăn nuôi an toàn sinh học. Đây cũng chính là giải pháp căn cơ quan trọng để ngăn chặn dịch bệnh nói chung, bệnh mới, chủng mới xuất hiện nói riêng. Xác định đã chăn nuôi cần phải thực hiện nghiêm các biện pháp kỹ thuật về chăn nuôi an toàn sinh học. Một số yếu tố dịch tễ đối với bệnh mới, chủng mới xuất hiện đó là về tốc độ lây lan, các triệu chứng lâm sàng khác với bệnh thông thường, khác với những triệu chứng điển hình của các bệnh thường gặp, bệnh truyền nhiễm, tỷ lệ chết khi nhiễm bệnh, các biểu hiện bệnh tích. Tất cả các yếu tố trên nếu thấy khác thường thì người chăn nuôi thông báo tới cơ

quan chuyên môn để lấy mẫu xét nghiệm, phát hiện chính xác bệnh mới, chủng mới.

Đối với các cơ sở, địa phương: tập trung nâng cao năng lực chẩn đoán đối với mạng lưới thú y cơ sở, nhất là cán bộ chuyên môn cấp xã, phường để sớm phát hiện khi các ổ dịch còn ở quy mô nhỏ hoặc các ổ dịch đầu tiên từ đó có giải pháp không chế ngăn chặn ngay, không để dịch bùng phát. Nâng cao trình độ lấy mẫu xét nghiệm để thực hiện đúng quy trình lấy mẫu, đảm bảo chính xác, giúp các phòng thí nghiệm có kết quả nhanh và chính xác. Đồng thời thực hiện tốt các biện pháp phòng chống dịch bệnh gia súc, gia cầm: giám sát dịch bệnh, tiêm phòng vacxin, tổng tẩy uế môi trường, vệ sinh tiêu độc môi trường, xử lý ngay các ổ dịch nhỏ lẻ, tiêu hủy gia súc gia cầm ốm chết đúng quy định. Tăng cường khuyến cáo người chăn nuôi chủ động áp dụng các biện pháp phòng bệnh ngay từ khi mới chăn nuôi, mới nhập đàn, thực hiện tốt việc khai báo chăn nuôi. Khi nghi ngờ phát hiện bệnh mới, chủng mới cần sớm báo ngay cán bộ chuyên môn để được kiểm tra, hướng dẫn, có giải pháp không chế, ngăn chặn bệnh kịp thời. Hướng dẫn người chăn nuôi tăng cường áp dụng các biện pháp chăn nuôi an toàn sinh học; có biện pháp ngăn chặn các loài côn trùng truyền bệnh xâm nhập vào chuồng nuôi, phun thuốc sát trùng, thuốc diệt các loài vật chủ trung gian truyền bệnh.

Tăng cường công tác quản lý kiểm dịch, kiểm soát vận chuyển động vật, sản phẩm động vật; tổ chức ngăn chặn và xử lý nghiêm các trường hợp vận chuyển động vật, sản phẩm động vật trái phép qua biên giới; chủ động phối hợp với các cơ quan liên quan tăng cường kiểm tra, giám sát, phát hiện và xử lý nghiêm các trường hợp buôn bán, vận chuyển, giết mổ động vật, chế biến các sản phẩm từ động vật không bảo đảm yêu cầu về phòng, chống dịch bệnh, an toàn thực phẩm. Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin trong công tác phòng, chống dịch bệnh động vật để đảm bảo phát hiện nhanh; trường hợp người chăn nuôi phát hiện gia súc, gia cầm có biểu hiện bất thường, đặc biệt những triệu chứng lâm sàng khác thường, tỷ lệ chết nhanh, tốc độ lây lan nhanh cần báo ngay với cán bộ chuyên môn để kịp thời có giải pháp lấy mẫu xác định bệnh và không chế, ngăn chặn, sẵn sàng ứng phó với các bệnh mới, chủng mới xuất hiện.

Hy vọng những giải pháp trên được các cấp các ngành quan tâm chỉ đạo, sự đồng thuận của người chăn nuôi cùng vào cuộc để ứng phó tốt những bệnh mới, chủng mới xuất hiện trên đàn gia súc, gia cầm, góp phần thúc đẩy chăn nuôi phát triển./.

Cán bộ thú y kiểm tra và tiêm phòng cho gia cầm tại Chương Mỹ - Hà Nội